

Ker je že 9. dec. 1873 sklenjeno, da se osnuje začasni poduk z dokazovanjem za vnanje, se odstopijo omenjene peticije dež. odboru v pretres.

Cerkvene zadeve.

Avstrijsko. Sv. Oče so zopet dva avstrijska nadškofa v kardinala povzdignili, in sicer nadškofa Solnograškega, Tarnoczy-a, in nadškofa Strigonskega (na Ogerskem) Simor-ja. Obema so svetli cesar sami baret (rudečo kapo), ki je znamenje kardinalske dostojnosti, z veliko slovesnostjo na glavo djali. Avstrija šteje sedaj 4 kardinale; memo dveh že omenjenih še nadškofa: Dunajskega in Praškega. — Kardinali stojijo v kat. cerkvi za Rimskim papežem na najvišji stopinji duhovne službe in časti. Njim edinim pripada tudi pravica, da po smrti papeževi volijo novega papeža. — Kardinalskih mest je 70; vendar so malokedaj vsa mesta napolnjena; tudi zdaj je še več mest praznih.

Naši liberalci, kterim se med „svobode“ neprenehoma iz ust cedi, so zdaj silno veseli, ko je vlada željno pričakovane „cerkvene postave“ po Bismarkovem receptu državnemu zboru predložila. (Glej prvi članek.) Kakošnji ljudski prijatelji da so naši liberalci, odkrila je nedavno graška „Tagespošta“, ki je hujskala, da — če vlada „cerkvenih postav“ ne predloži, morajo to storiti poslanci sami. Pristavila je, da so postave zoper škofe in mešnike za blagor Avstrije bolj važne in imenitne, kakor vse druge postave; tedaj tudi one za pravično vravnanje davkov, za krotenje potepinstva in javno varnost, zoper golufijo in kradež velikih in malih, visokih in nizkih tatov in golufov. Vse te postave še lahko čakajo; le z onimi se neki mudi strašansko! K.

Lavantinska škofija šteje 477 svetnih duhovnikov in 447.364 duš. Praznih je 21 kaplanij. V semenišči je 35 bogoslovcev. Redovnikov je v škofiji: 8 Minoritov, 39 Frančiškanov, 11 Kapucinov, 11 Lazaristov (sv. Vincencija), 10 usmiljenih in 26 šolskih sester. Umrlo je lansko leto 16 duhovnikov, med njimi 3 redovniki.

V Celovski škofiji je praznih 9 far, 25 kuracij in 77 kaplanij! Umrlo je lansko leto 15 duhovnikov; v semenišči je 18 bogoslovcev. Škofija šteje 509 (svetnih in redovnih) duhovnikov, 330.272 duš. Minihov je v škofiji 135, nun pa 103.

Družba Jezuitov šteje po vsem svetu 9077 udov, (nad polovico se ve da je novicev, dijakov in fratrov), v Avstriji 463. Narastla je lansko leto za 126 udov. V misijonih jih dela: 208 v Evropi, 371 v Aziji, 151 v Afriki, 667 v severni in 357 v južni Ameriki, 109 v Avstraliji; za vsem 1863.

Gospodarske stvari.

Posnetki iz gozdne postave za vojvodstvo Štajersko.

I. Oddelek.

(Dalje.)

§. 11. Pritlična nastelj, kolikor iz odpadlega listja (listje, šilovje) in iz mahovja obstaja, se sme le z lesenimi grabljami grabiti, nikakor pa ni dovoljeno tudi prst (zemljo samo) vzbrskati in grabiti. Rezje, črniče, metlikovec, bodičje in drugo tako rastlinstvo, ki kot stelja služi, se sme le tako porezati, da se drevesni, med njim stoječi nasad, ne poškoduje.

V trebežnih posekih (durchforstungsschläge) se mora napravljjanje nastelje popolnoma opustiti. Ravno tako tudi v pomlajevavnih posekih, če bi spodredba lesa pri tem v nevarnost prišla.

§. 12. Steljivo iz nasekanih vej (oklestnina, smrečje, graša), kjer je v navadi, se ima pred drugim na takih mestih klestiti ali sekati, ki so za podiranje odločeni (v trebežnih posekih, prebiravnih sekih.)

Od že podrtih dreves se more vse vejevje, od še stoječih, pa za podiranje odločenih, le spodnji dve tretjini vzeti. Drevesa za podiranje ne odločena se v posekih nikakor ne smejo klestiti. Zunaj posekov pa se sme le tretji del debelejšega vejevja vzeti.

Slabeje med debelejšimi vejicami (životne vejice, Lebenszweige) se morajo puščati.

Na drevju, ki ni odločeno, da se zdajci podere, se sme le od meseca avgusta do konca meseca marcija klestiti, vendar je to delo v najhujši zimi prepovedano, kakor tudi raba derez ali krempizarjev pri plaženju po drevju.

§. 13. Napravljjanje stelje se sme na tistem mestu k večjemu le vsako tretje leto ponavljati, nikdar pa se ne sme po tleh in po drevju ob enakem času stelja delati. Poraba mladih lesnih rastlin za steljivo je po lastnikovem razsodku dovoljena.

§. 14. Po naredbi v §§. 9—13. zadržanih določeb imajo lastniki gozdov, na ktere so služnosti naložene, opravičenim to, kar jim drv in stelje gre, po predsedšem naznanilu o pravem času nakazati in izkazane varovane prostore s priličnimi logarskimi znamenji preskrbeti. Dan in mesto nakazovanja in storjena izločitev varovanih prostorov se mora opravičenim od gozdnih lastnikov po srenjskih predstojnikih primerno oznaniti. —

K poznejšim nakazbam v obsegu dotične gozdne služnosti so gozdni lastniki le takrat obvezani, če to nenadni dogodki potrebno storijo.

§. 15. Nakazovanje lesa se godi pri stoječih močnejših drevesnih deblih v njihovem zaznamovanju z odkazovavno sekuro (odkazovalom, kladvom), pri slabejših deblih in drogih po natančnem razlaganju in pokazovanju po izgledih tega,

kar se sme vzeti, pri kladju (vetrovni podrtini) po pokazanju tistega kraja in mesta, in pri porobkih in korenitju, kakor tudi pri dračju, pobirkih ali hosti na tleh ležeči, po poznamovanju tistih krajev, kjer se drva nabirati smejo.

(Dalje prih.)

Metrična mera.

(Spisuje Ignacij Cizelj, učitelj.)

Nova (metrična) mera bi se bila mogla po postavi že od 1. januarja 1873 do 1. jan. 1876 s zdanjo staro mero enako pri računstvu rabiti in skoz tri leta v tem ljudstvo vaditi, da prevelika sleparstva ne nastanejo; alj, kakor se vidi in sliši, se je v minolem letu zelo malo zgodilo, — in zakaj? — Ravno zato, ker se ljudstvo vsake novosti boji, ter le rajši pri starem ostane, kar je vsakemu že v navadi. Pa to vse nič ne pomaga; udati se nam je, da se tudi v tej tirjavi dobro izurimo; saj so slovenske glave bistrumne in uk nas nikako težko stal ne bode! Zatorej na delo z Božjo pomočjo! —

Prvo nedeljo po večernicah.

Obrnimo se takó, da bodemo imeli obraz proti severu, zarad mrzlega vetra znani strani, in mislimo si črtico od sebe okoli zemlje in zopet do nas izpeljano, katero zemljoslavec „poldanak“ (meridijan) imenujejo, ker imajo vsi kraji pod tako črto ob istem času poldné. Bistrumni Francozi so tako črtico, ki čez glavno mesto Pariz pelje, v štiri dele razdelili in eden taki del zopet v deset milijonov delov, ter ta del „meter“ imenovali, kateri je po našem 3 čevlje (šolne) in 2 palca (1.96“) dolg. — Le urno si napravite tako dolgot iz kakega kola in opazujte jo! Kako jo imenujemo? —

Dolgosti, ktera	10	metrov meri, rečemo:	1	dekaméter,
"	100	"	"	1 hektométer,
"	1000	"	"	1 kilométer in
"	10.000	"	"	1 miriameter.

Les in srednje dolgosti se bodo merile na metre; ceste na deka- in hektométre; milje dolgot pa na kilo- in miriamétre. —

Najpoprej si morate sledeče tuje besede dobro zapomniti: deset (10) pomeni deka, sto (100) hekto, tavežent (1000) kilo in 10.000 miria. — Nadalje naj vsak sebi na ta-le oprašanje odgovarja: Koliko metrov ima 1 dekam., 1 hektom., 1 kilom., 1 miriameter? Koliko metrov ima pol ($\frac{1}{2}$) dekam., $\frac{1}{2}$ hektom., $\frac{1}{2}$ kilom., in $\frac{1}{2}$ miriametra? — Koliko dekam. se napravi iz enega hektom., iz 1 kilom. in iz 1 miriametra? Koliko hektom. se našteje iz 1 kilom. in iz 1 miriametra? — Ponovite: kaj pomeni v novi meri 10, 100, 1000 in 10.000? —

Namesto starega seznja (klaftra) bodemo tedaj imeli meter, kojega dolgot je, kakor je bilo že povedano 3 čevlje in blizo 2 palca. Kaj pa bo namesto sedanjih čevljev in palcev? — Vzemite

Priloga „Slov. Gosp.“ k št. 5.

meter, kojega ste si sami napravili in razdelite ga v 10 enakih delov! En taki del bodemo, zapomnite si: 1 decimeter imenovali, ki meri 3 in tričetrt (3.796“) palcev in bode služil mesto čevljev (šolnov.)

Razdelite na svojem metru zopet en decimeter v deset delov! En taki del, ki meri blizo pol (0.379“) palca (cole), imenujemo 1 centimeter, (reci: santimeter.) — Koliko centimetrov bi se pa iz celega metra napravilo? — Ako en centimeter t. j. 10. del od decimetra alj pa 100. del od metra zopet v deset delov razdelite, dobite majhne dele, kateri se milimetri imenujejo. Zapomnite si zopet sledeče besedice, ki dele celega metra zaznamvajo:

desetini ($\frac{1}{10}$)	metra rečemo	decimeter,
stotini ($\frac{1}{100}$)	"	centimeter,
tisočini ($\frac{1}{1000}$)	"	milimeter.

Odgovarjajte na sledeča vprašanja: Koliko je pol ($\frac{1}{2}$) metra decimetrov, centim., milim.? Eden in pol ($1\frac{1}{2}$) metra koliko je decim., centim., milim.? Koliko decimetrov ima 1 dekameter, 1 hektometer? — Koliko centimetrov bode 5 metrov in 6 decimetrov? —

Ako si hočemo kako dolgot po novi meri napisati, da je ne pozabimo, bodemo na ta način ravnali:

Hiša je 36 metrov 5 in decim. dolga; 18 metrov in 7 decim. široka, in 21 metrov in 3 decim. visoka, lahko pišemo tudi tako-le: 36.5 m. dolga, 18.7 m. široka in 21.3 m. visoka; kar se s tem razloži, da vse pred piko stoječe številke celote (cele metre) pomenijo; z a p i k o pa prva številka decim., druga centim. in tretja milimetre naznanja. N. pr. 87.345 m. se bere: 87 metrov, 3 decim., 4 centim. in 5 milimetrov. Ravno tako pomeni pred piko prva številka metre, druga dekam., tretja hektom., četrta kilom. in peta miriametre. N. pr. 4832.326 m. bi se bralo 4832 metrov, 3 decim., 2 centim. in 6 milimetrov; ali pa 4 miriam., 8 kilom., 3 hektom., 2 metra, 3 decim., 2 centim. in 6 milimetrov. — Vse to, kakor ste se sami prepričali, ni nikaka težava, in gotovo bode v glavi ostalo. Mladina naj z novo mero doma premeri stanovališče, celo poslopje po dolgoti in širokosti ter na tanko pové, koliko metrov in decim. je naštel! — Koliko metrov je od hiše hlev, klet, kozolec in vodnjak oddaljen? — Na večer pa, kadar kolovrat v hiši (izbi) drdra, se naj sledeči račun premišljujejo:

a) Koliko se iz 8 seznjev (klafter) metrov in centimetrov napravi?

8 seznjev je 48 čevljev, iz katerih bi se, ako bi meter samo tri čevlje meril, 16 metrov napravilo. Ker pa meter 2 palca (cole) več kot 3 čevlje ima, je tudi 16 krat 2 palca preveč, t. j. 32 palcev — in, kakor veste na 1 palec $2\frac{1}{2}$ centimetra prideta. Iz 32 palcev se jih pa 80 našteje. — Tedaj je 8 seznjev = 15 metrov in 80 centimetrov.

Kako se to število 15·80 m. bere? —

b) 23 čevljev dolga smreka velja 4 fl.; po čem pride 1 decimeter? — 3 decimetri in koliko črez je en čevlj; — tedaj bodemo mesto 23 čevljev rekli: 72 decimetrov je dolga in velja 4 fl.; koliko 1 dem.? Gotovo od 4 goldinarjev 72. del. — 4 gold. je 80 petic (grošev), katerih na vsaki decim. 1 pride in še 8 za razdelitve ostane. 8 petic je 40 kr., alj 80 pol krajcarjev, kojih tudi eden na vsaki decim. pride; tedaj en decimeter eno petico in en pol krajcarja, t. j. 5½ kr. velja! Sledeče naloge se naj med tednom rešijo:

1. Koliko je 20 čevljev decimetrov in koliko centimetrov? —
2. Koliko je 16 sežnjev decim. in koliko centimetrov? —
3. Za nasajo ograda računi dninar od sež. 36 kr., koliko od metra.
4. 3 sežnje dolga deska velja 60 kr.; koliko en meter? —
5. Za nakop ceste se plača od sežnja 90 kr.; koliko od metra? —

Vse te naloge se naj marljivo doma napravijo, rešitev se bode v prihodnjem „Gospodarju“ povedla, v katerem se bode nova mera nadaljevala.

Dopisi.

Iz celjske okolice 25. t. m. (Volitev občinskega odbora). Dasi je srenjski zastop celjske okolice že koncem lanskega leta svojo 3letno dobo dovršil, se je vendar še le 18. t. m. bralo v nemškem jeziku na črni tabli pri soseskini uradnji naznanilo, da se bo že drugi dan, t. j. 19. 20. in 21. t. m. novi odbor volil. Le nekteri možje so par dni prej to naznanilo prejeli, večjidel pa še le 3 ali 2 dneva pred volitvijo. Tudi je opomniti, da se je mestjanom, posestnikom v okolici, vsakemu posebej povabilo na dom poslalo, kmetom pa le skupno in sicer sodnikom po vaseh za vse druge volilce ob enem. Dozdanji zastop je bil v mnogih ozirih dosti slab, saj ni ničesar storil za šolo. Otroci okoličanov, katerih je nad 3000 duš, morajo še vedno čisto nemške prénapolnjene šole obiskovati, ker se je soseskinemu zastopu predrago zdelo, svojo šolo si osnovati, dokler mu više gosposke te potrebe niso dokazale. Soseskin uradnik je nezmožen slovenskega jezika, in kedarkoli je kaki komisar pri soseski opraviti imel, je v nemščini z možmi govoril, akoravno ga odborniki razumeli niso, se pa tudi niso upali cesarskemu gospodu povedati, da je dolžen s slovenskim kmetom slovenski govoriti. Upali smo torej po pravici, da se bodo možje v odbor izvolili, ki imajo volje za slovensko novo šolo, kaj storiti in tirjati, da Slovenci ne bomo kot zaničevane pokveke stali v kotu, ampak pošteno pri svoji mizi.

Ali to nado nam je vničilo ravnanje dozdanjega župana, A. Mravljak-a, kateri je privolil, da se je nova volitev na vrat na nos gotovo po želji Celjanov razpisala, kateri so hoteli večino svojih mož v odbor spraviti, kar njim je le mogoče, ako posestniki iz okolice k volitvi ne pridejo, česar res po večem ne storijo, razun če jim kdo imenitnost volitve razloži, kar pa zdaj pri silno kratkem času ni mogoče bilo. Tako so mestjani vsi 19. t. m., ko je 3. oddelek malih posestnikov volil, prišli volit, kmetje pa, le slabo zastopani, ostali so v manjšini. Izvoljeni so bili sami nemčurji iz mesta, med njimi Fr. Peer, ki nikjer volitvene pravice nima, in pa dozdanji župan Mravljak in še en kmet. Drugi den so zmagali naši sè samimi pošteniimi kmeti. Upanje smo še imeli na veliko posestvo, kjer je le 38 volilcev, med njimi par tujcev, tako da lahko zmagajo kmetje, ako vsi pridejo in se njim tudi g. opat in kmečke žene s pooblastili pridružijo.

In res je letos več kakor druga leta kmečkih posestnikov k volitvi prišlo, le par zanikernih je izostalo, ena žena pa v svoji nezastopnosti ni hotela pooblastila dati; šel je tudi neki posestnik g. opata prosit, naj bi za kmete glasovali in k zmagi pripomogli; a g. opat Vrečko je po svoji vsakemu modremu nerazumljivi modrosti volil le nekatere može naše stranke, druge pa iz mesta, in je tako svojim dobrim farmanom v najimenitniši reči hrbet pokazal, vsem v posmeh sè svojim prečudnim vedenjem! Gorjé okolici, ako bodo mestjani srenjski očetje! — V manjšini so tedaj kmetje tudi 21. t. m. ostali, in sami mestjani bili so izvoljeni. — Morebiti bodo pa oni, ker so tudi zunaj mesta lastniki, bolje kakor neučeni kmetje za okolico skrbeli? Kdor to veruje, ne pozna naklepov naših liberaluhov, katerim le to po glavi gre, kako kmečke možne k mestni blagajnici obesiti, kar zamorejo posebno pri šoli, če vpišejo vso okolico v mestno nemško šolo. Bližnji kmečki otroci se ne bodo po šolah, ktere bodo starši tako drago plačevali, nič naučili; drugi oddaljeni kmetje bodo si pa težko, ker ločeni od svojih sosedov, lastno šolo vzdrževali. Slišimo, da se več posestnikov zoper nepostavno volitev pritožiti hoče v Gradcu, ker ni bila saj 14 dni prej naznanjena. Ako se pa ta volitev ne ovrže, bodo zdajni zastopniki, po večini nasprotniki vsega katoliškega in slovenskega, delali kvar našej soseski, in zahvaliti se imamo za-to najprej dozdanjemu županu, kateri se je dal premočiti mestjanom, da je nepostavno volitve napejal; potem onim, ki so doma ostali, čeravno jim je volitev znana bila; in tretjič onim, ki so, čeravno po rodu in še stanu zavezani s kmetom držati, z nasprotniki potegnili, kakor g. opat Vrečko! —

Iz Lembaha. Z veseljem smo pozdravili dopis iz Maribora v slednjem listu „Slov. Gosp.“ zastran bralnih društev, ker smo prepričani,